

*“Ріднити людей з книгою, відкривати їм красу
й силу слова, що може бути достойнішим”*

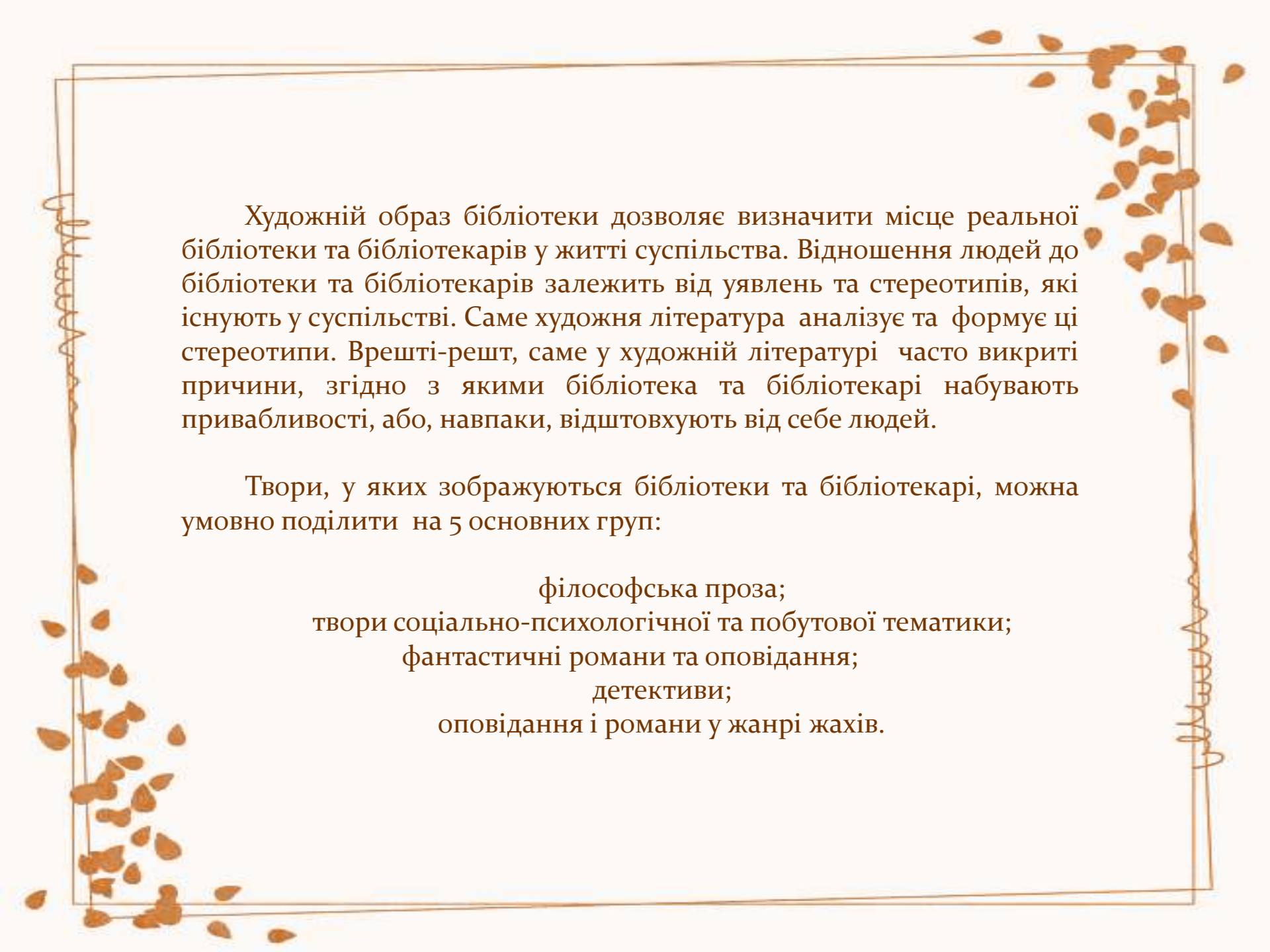
Олесь Гончар

**Постать
бібліотекаря
в художній
літературі**

У кожній країні в різні періоди бібліотеки виконували важливу духовну місію – бути дзеркалом і пам'яттю народу, держави, центрами їхньої духовності. Бібліотеки розвиваються відповідно до історії суспільства, рівня розвитку науки, освіти й культури. Кожний історичний період визначав особливості та пріоритети бібліотечної діяльності, але незмінним залишається головне: книгозбірня була, є і буде інформаційним, загальноосвітнім і культурним центром.

Художній образ бібліотеки дозволяє визначити місце реальної бібліотеки та бібліотекарів у житті суспільства. Відношення людей до бібліотеки та бібліотекарів залежить від уявлень та стереотипів, які існують у суспільстві. Саме художня література аналізує та формує ці стереотипи. Врешті-решт, саме у художній літературі часто викриті причини, згідно з якими бібліотека та бібліотекарі набувають привабливості, або, навпаки, відштовхують від себе людей.

Твори, у яких зображуються бібліотеки та бібліотекарі, можна умовно поділити на 5 основних груп:

філософська проза;
твори соціально-психологічної та побутової тематики;
фантастичні романи та оповідання;
детективи;
оповідання і романи у жанрі жахів.

В. Распутин «Пожар»

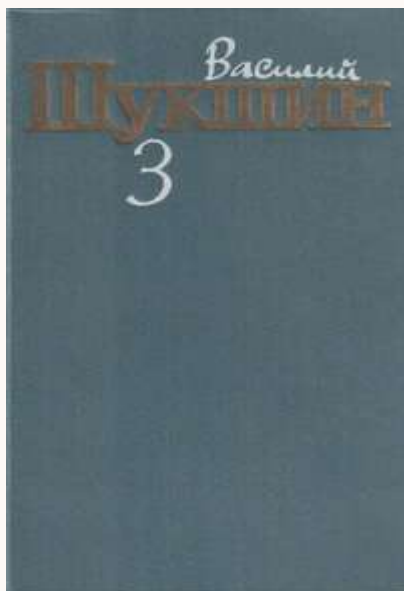
"Свого часу, коли, ... намерзнувшись на вільному повітрі, запитала-сказала вона, що збирається піти в бібліотекарі, Іван Петрович засміявся:" І що ти там будеш робити? У віконця, як метелик, битися?", не уявляючи її сидячою, як того вимагала робота з книгами. А вона і не сиділа. Вона навіть картки виписувала стоячи, трохи схилившись над столом або підвіконням. І по ділянках, по ділянках, підсовуючи книжки навіть тим, хто не знав, з якого кінця вони розкриваються. А скільки він, Іван Петрович, книг відремонтував - до сотні! - спочатку, які читав, потім інші, ... а вона все підкладала і підкладала. "

Распутин В. Пожар : повести / В. Г. Распутин. - Москва : Сов. писатель, 1990. - 238 с.

В. М. Шукшин **«До третьих петухов»**

У казці, ввечері, годин так в шість, заперечалися оживі персонажі російської класичної літератури. Ще коли бібліотекарка була на місці, вони з цікавістю поглядали на неї зі своїх полиць. Потім чи то Онегін, чи то Чацький визначили бібліотекарку як «вульгаріте», а якийсь пан дивакуватий з виду, явно чеховський персонаж, засудив боязко довжину спідниці бібліотекарки.

Шукшин В. Собрание сочинений : в 3 т. / В. М. Шукшин ; сост. Л. Федосеева-Шукшина. – Москва : Молодая гвардия, 1984–1985. Т. 3 : Рассказы 1972–1974 годов / ; Повести ; Публицистика. –1985. – 671 с.

«Ім'я рози», Умберто Еко (1980 рік)

Про книгу

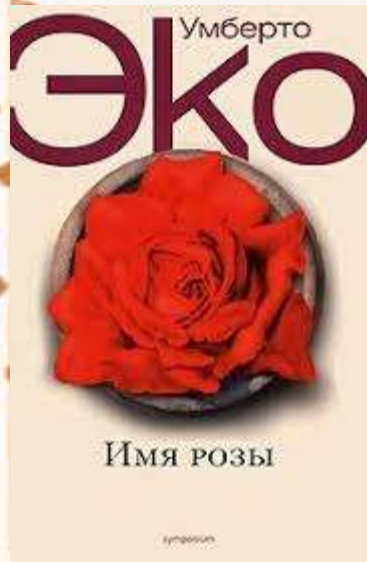

Творчий дебют італійського письменника-постмодерніста Умберто Еко, захоплива детективна історія, що розгортається в XIV сторіччі в одному із італійських монастирів. На перший погляд – це опис розслідування низки вбивств. Проте насправді роман є химерним багатошаровим плетивом і містить цілий пласт прихованих замислів.

Бібліотека є вкрай важливим майданчиком в романі. Тут розгортається значна частина подій. Візуально вона нагадує лабіринт і саме тут, за однією з версій, було скоєно одне із вбивств.

Образ бібліотекаря в книзі

Монастирського бібліотекаря звать Малахія. Він недолюблює чужинців і ревно оберігає приватність бібліотеки. На думку Адсона, одного з головних персонажів, його обличчя виглядає так, наче в минулому він потерпав від пристрасних бажань, але придушив їх. Помічниками Малахія є англієць Беренгар та іспанець Хорхе.

Еко У. Имя розы : роман : пер. с ит. Вып. 2 / У. Эко. - Москва : Кн. палата, 1989. - 496 с. - (Популярная библиотека)

Рей Бредбері. «451 градус за Фаренгейтом» (1953 рік)

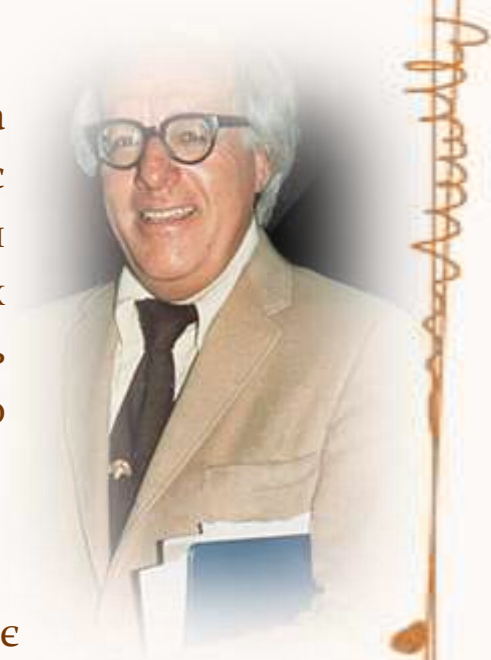
Про книгу

Одна з найвідоміших антиутопій в світі. «451 градус за Фаренгейтом» – це температура горіння паперу. Роман описує майбутнє американського суспільства, в якому книги стали незаконними, а робота пожежників полягає у їх спалюванні. Однак несподівано один із пожежників на ім'я Монтаг починає вагатись щодо правильності того, що робить. Врешті-решт, він залишає свою роботу і приєднується до групи опору.

Образ бібліотекаря в книзі (в тексті)

«Книги в романі знаходяться під забороною, що унеможливляє існування бібліотек та бібліотекарів. Однак люди, що протистоять системі, переказують одне одному сюжети книг і, запам'ятовуючи їх, не дають знанням вгаснути та забутись. Таким чином, кожен учасник групи опору є свого роду «бібліотекарем» чи швидше сам перетворюється на живу бібліотеку, на вмістилище історій і знань».

Бредбері Р. 451° по Фаренгейту : роман / Р. Бредбері ; пер. с англ. Т. Шинкарь. - Москва : Э, 2015. - 144 с. - (Культурная классика). - Пер. вид.: Fahrenheit 451 / Ray Bradbury. - 1953.

Л. Улицкая «Сонечка»

«Милая Сонечка, такой молодой верблюду (не мышью), нежное и терпеливое животное. Прекрасная, удивительная, любящая. Хотя от бесконечного чтения зад ее принял форму стула, а нос форму груши. Очки, сутулость – все внешние признаки нашей профессии. Но главное, главное – она всегда может пасти свою душу на высокогорьях мировой литературы. Сонечка – это гимн нашей профессии, который надо читать стоя. Это наша главная и любимая мысль о библиотекаре».

«Целых двадцать лет, с семи до двадцати семи, Сонечка читала почти без перерыва. Она впадала в чтение как в обморок, оканчивавшийся с последней страницей книги.... Был у нее незаурядный читательский талант, а может, и своего рода гениальность. Отзывчивость ее к печатному слову была столь велика, что вымышленные герои стояли в одном ряду с живыми, близкими людьми...»

«Она окончила библиотечный техникум, стала работать в подвальном хранилище старой библиотеки и была одним из редких счастливых, с легкой болью прерванного наслаждения покидающих в конце рабочего дня свой пыльный и душный подвал, не успев насытиться за день ни чередой каталожных карточек, ни белесыми листками требований, которые приходили к ней сверху, из читального зала, ни живой тяжестью томов, опускавшихся в ее худые руки». Героиня «Сонечки», как в многолетнем обмороке, запоем читает книги, но реальность жизни – любовь, семья, материнство – выбивает ее из чтения... Наступает старость: умирает муж, уезжает дочь, – и она возвращается душой к великой литературе, которая дает пищу для души, примирение, наслаждение...

Улицкая Л. Сонечка : повесть / Л. Улицкая. - Москва : Эксмо, 2005. - 160 с.

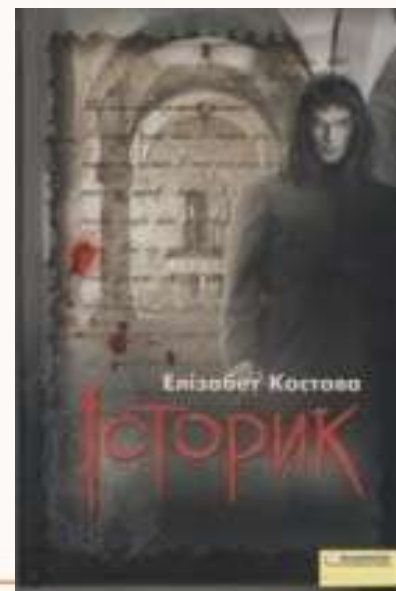
Е. Костова «Історик»

Про книгу

Роман сучасної американської письменниці створений в руслі готичної поетики. У 2005 р. визнаний одним з найпопулярніших в США і був перекладений більш ніж на 30 мов. Образ бібліотеки як всезначимого феномена - у силу накопичення масивів найважливішої для долі людства інформації - оновлюється і поглиблюється в романі на широкому історичному матеріалі.

Одна з головних героїнь відправляється на пошуки батька - наукового керівника, професора Россі, який поїхав без попередження і зник при загадкових обставинах. Головним історичним дослідженням стають тексти легендарної постаті - вампіра Дракули: листи, щоденники, старовинні книги, манускрипти і бібліографічні списки, що вимагають прочитання і розшифровки. Вони виявляються в різних місцях і при різних обставинах, але найчастіше - в десяти розкиданих по світу бібліотеках (США, Оксфорд, Стамбул, Будапешт, Амстердам, монастирі Європи), включаючи фантастичне підземне книгосховище самого Дракули.

**Костова Е. Історик : пер. з англ. / Елізабет Костова. -
Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2006. - 719 с.**

Elizabeth Kostova

Роальд Дал. «Матильда» (1988 рік)

Про книгу

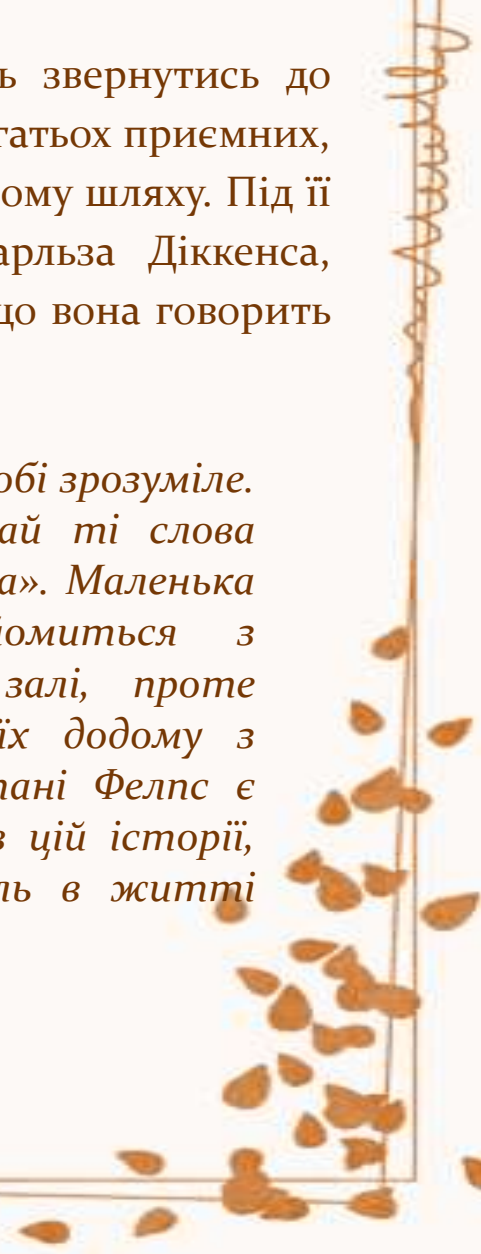
Книга розповідає історію маленької дівчинки, яка обожнювала читати. На жаль, вона народилась в сім'ї, де її пристрасть до книг висміювалась, а сама вона отримувала замало любові і турботи. Врешті, життя Матильди налагоджується. Світ дитинства у книзі протиставляється світу дорослих, а самі дорослі зображені обмеженими, байдужими і самозакоханими, що характерно для усіх дитячих романів Роальда Дала. Книга вперше вийшла друком у видавництві «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» в 2006 році і український читач отримав нагоду познайомитись з нею у блискучому перекладі Віктора Морозова. Історія супроводжується оригінальними ілюстраціями Квентіна Блейка. На обкладинці робота відомої української художниці Євгенії Гапчинської. В 1996 світ побачила екранізація «Матильди», де головні ролі виконують Мара Вілсон і Денні ДеВіто.

Образ бібліотекаря в книзі Роальда Дала «Матильда» (с. 11-19)

Оскільки вдома книг не було, чотирьохрічній Матильді довелося звернутися до громадської бібліотеки. Бібліотекарка на ім'я пані Фелпс одна з небагатьох приємних, уважних і доброзичливих дорослих, які зустрічаються на Матильдиному шляху. Під її мудрим наглядом Матильда відкриває для себе світ творів Чарльза Діккенса, Шарлотти Бронте, Джейн Остін та інших літературних геніїв. Ось що вона говорить Матильді про Гемінгвея:

«І не турбуйся, що не все тобі зрозуміле. Сядь собі зручніше, і нехай ті слова огортають тебе, як музика». Маленька Матильда спершу знайомиться з книгами в читальному залі, проте невдовзі починає брати їх додому з дозволу пані Фелпс. Хоч пані Фелпс є другорядним персонажем в цій історії, вона відіграє важливу роль в житті Матильди.

«Гаррі Поттер» (серія романів), Дж.К.Ролінг (1997-2007)

Про книгу

Хроніка надзвичайних пригод чарівника на ім'я Гаррі Поттер та його друзів. Навчаючись у школі чаклунства Гогвортс, Гаррі відважно протистоїть злу та зустріє у різноманітні халепи. «Гаррі Поттер і напівкровний принц» - це шоста книга серії. Саме у цій частині головний герой розпочинає пошук загадкових горокраксів, а наприкінці трапляється дещо дуже трагічне. Усі обкладинки серії романів про Гаррі Поттера українською мовою проілюстровано Владиславом Єрком. Серія вийшла у перекладі Віктора Морозова під редакцією Олекси Негребецького у видавництві «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».

Ролінг, Джоан Кетлін. Гаррі Поттер і смертельні реліквії / Дж. К. Ролінг ; пер. з англ. В. Морозова ; ред.: О Негребецький, І. Малкович. - Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2007. - 637 с.

*Образ бібліотекаря
в книзі Дж. К. Ролінг “Гаррі Поттер” (с. 270-271)*

Ірма Пінс працює завідувачкою бібліотеки в школі чаклунства Гогвортс. Вона худа, вимоглива, має гачкуватий ніс і схожа на шуліку. Пані Пінс відома своїм вкрай трепетним ставленням до книг. Більшість студентів її побоюється. Бібліотечні книги не можна ані згинати, ані кидати, ані пошкоджувати у будь-який інший спосіб. Пані Пінс з’являється або ж згадується одразу ж у кількох книгах серії – в першій, другій, четвертій, п’ятій і шостій частинах. Коли у шостій частині серії пані Пінс помічає, що на Гарріному примірнику «Прогресивної методики зіллеваріння» є нотатки, зроблені чорнилом, вона здимає справжню бучу. «Зіпсував! Споганив! Забруднив!» кричить вона йому вслід.

Ролінг Джоан Кетлін. Гаррі Поттер і келих вогню / Дж. К. Ролінг ; пер.з англ.: В. Морозова, С. Андрухович ; ред.: І. Малкович, О. Негребецький. - Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2006. - 670 с.

Карлос Руїз Сафон «Пінь вітру» (2001 рік)

Про книгу

Свого часу книга іспанського письменника стала світовим бестселером. В книзі йдеться про юного Даніеля, батько якого приводить його в таємниче місце під назвою Цвинтар забутих книжок. Цей роман є, фактично, історією в історії. На Цвинтарі забутих книжок Даніель знайомиться з твором маловідомого письменника, і ця знахідка змінює його життя. Події в романі розгортаються під час Громадянської війни в Іспанії. В українському перекладі книга вийшла друком у 2007 році у видавництві «Клуб сімейного дозвілля».

Образ бібліотекаря в книзі Карлоса Руїза Сафона “Пінь вітру” (с. 7-11)

Цвинтар забутих книжок – це величезна книгозбірня, створена кількома ентузіастами з гільдії букіністів. Ось як її описує батько Даніеля: «... коли зникає бібліотека чи зачиняється книгарня, коли якась книжка приречена на забуття, ті з нас, кому відоме це місце, його охоронці, слідкують, щоб вона потрапила саме сюди. У цьому місці книжки, яких більше ніхто не пам’ятає, книжки, що загубилися в часі, живуть вічно, чекаючи на той день, коли потраплять до рук нового читача». Отже, по суті Цвинтар забутих книжок – це гігантська бібліотека. Тут немає жодного бібліотекаря. Натомість кожна книга має свого «охоронця». Такі охоронці-бібліотекарі не дають книгам «померти», бо коли книгу хтось читає, «її душа зростає і міцніє». Тато Даніеля говорить про охоронців-бібліотекарів наступне: «Кожна книжка, яку ти бачиш, колись була чийось найкращим другом. Тепер у неї є тільки ми, Даніелю».

Анна и Сергей Литвиновы «Рецепт идеальной мечты»

В историко-архивной библиотеке відбулося викрадення століття. Зникло близько сотні рідкісних книг і рукописів. Журналіст Діма Полуянов, друг співробітниці "історички" Наді Мітрофанової, з'явився, щоб зібрати "смажених" фактів і припустив, що навідником був хтось зі своїх, бібліотекарів. Незабаром Діму викликав до себе головний редактор газети і запропонував йому відрядження до Америки. Мовляв, за відомостями ФСБ, викрадені книги знаходяться у мільйонерки Підлоги Шеви і з ними працює наш професор Васін. Полуянов повинен взяти інтерв'ю у Підлоги і дізнатися все про книги. Полуянов просить Надю простежити за співробітницями бібліотеки. В результаті цього стеження вона ледь не загинула, а коли вбили її начальницю, Надя, знявши всі заощадження, на крилах страху полетіла в Америку назустріч справжньому кошмару.

Литвинова А. Рецепт идеальной мечты : [роман] / А. В. Литвинова, С. В. Литвинов. - М. : Эксмо, 2002. - 384 с.